بررسی بارداریهای ناخواسته در زنان مراجعه کننده به بیمارستانهای دانشگاه علوم پزشکی ایران طی سالهای ۱۳۷۷ لغایت ۱۳۷۸

***دکتر لادن حقیقی** I

دکتر نغمه زندفانی II

چکیده

این مطالعه به صورت مقطعی و با هدف تعیین فراوانی عوامل خطرساز در بارداریهای ناخواسته روی ۶۰۰ خانم باردار با بارداری ناخواسته انجام شد این افراد از اسفند ماه ۷۷ لغایت اردیبهشت ماه ۷۸ به بیمارستانهای تابعه دانشگاه ایران مراجعه کرده بودند. در این مطالعه بیشترین فراوانی بارداریهای ناخواسته در سنین بالاتر از ۳۰ سال، سطح سواد کمتر از دوره راهنمایی و حاملگی سوم بود. در۳۵٪ موارد، قبل از بارداری اخیر، هیچگونه روش پیشگیری از بارداری وجود نداشت که شایعترین علت آن اعتقادات غلط و در سایر موارد، استفاده از روش سنتی برای پیشگیری از بارداری بوده است. در مواردی که قبل از بارداری اخیر از قرصهای ضدبارداری خوراکی استفاده شده بود، میزان استفاده صحیح قرص، در موارد دریافت از بخش دولتی بیشتر بوده است. در ۵۸/۳٪ موارد قبل از بارداری اخیر هیچگونه آموزشی در مورد روشهای پیشگیری از بارداری وجود نداشته است.در ۱۶٪ موارد، بارداری به علت تمایل همسر بوده است.

کلیدواژه‌ها: ۱ - بارداری ۲ - بارداری ناخواسته

۳ - روشهای پیشگیری از بارداری

مقدمه

جمعیت جهان در ۴۰ سال اخیر ۲ برابر شده است و جمعیت بسیاری از کشورهای فقیر در کمتر از ۲۰ سال ۲ برابر خواهد شد(۱) لذا مسئله رشد جمعیت و رابطه آن با پیشرفت اقتصادی در چند دهه اخیر، به صورت موضوعی حساس در آمده است که باید به صورت عقلانی و بر مبنای موازین علمی، اجتماعی و اقتصادی با آن برخورد گردد.

یکی از پیامدهای افزایش جمعیت، افزایش میزان سقطهای ناشی از بارداریهای ناخواسته است. براساس آماری در کشور امریکا، حدود نیمی از بارداریها در زمان لقاح، ناخواسته است که منجر به ۱/۵ میلیون سقط در سال می‌گردد و این در حالتی است که فقط۵ ٪ علل مرگ و میر مادران را در این کشور تشکیل می‌دهد(۲).

در کشور ما نیز سالانه حدود ۵۰۰۰۰۰ بارداری ناخواسته رخ می‌دهد که ۸۰۰۰۰ مورد آن منجر به سقط می‌گردد(۳) و با توجه به شرایط فرهنگی و مذهبی، درصد بالایی از این سقطها غیرقانونی بوده و در شرایط غیر بهداشتی و توسط افراد غیر مسئول انجام می‌گردد. بارداری ناخواسته و متعاقب آن انجام سقط از جمله سقط

این مقاله خلاصه ایست از پایان نامه دکتر نغمه زندفانی جهت دریافت مدرک دکترای تخصصی بیماریهای زنان و زایمان به راهنمایی دکتر لادن حقیقی، سال ۱۳۷۹

I) استادیار بیماریهای زنان و زایمان، بیمارستان شهید اکبرآبادی، خیابان مولوی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی- درمانی ایران، تهران. (* مؤلف مسؤول)

II) متخصص زنان و زایمان

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-18]

غیرقانونی، ضرورت بررسی علل این‌گونه بارداریها و برنامه‌ریزی منظم و جامع جهت حل این معضل بزرگ اجتماعی را ایجاب می‌کند.

لذا در این مطالعه فراوانی عوامل خطرساز در این بارداریها مورد بررسی قرار گرفت.

روش بررسی

در این مطالعه که از نوع مقطعی بود از بین ۲۴۳۰ خانم باردار که به قسمت پذیرش زنان و زایمان بیمارستانهای فیروزگر و شهید اکبرآبادی از اسفند ۷۷ لغایت اردیبهشت ۷۸ مراجعه کرده بودند، افرادی که بارداری ناخواسته داشتند، با استفاده از پرسشنامه و پرسش حضوری مورد بررسی قرار گرفتند.

روش نمونه‌گیری به صورت غیراحتمالی و مستمر و حجم نمونه ۶۰۰ نفر بود.

در این مطالعه سن و سطح تحصیلات مادر، رتبه بارداری اخیر، وجود آموزش قبلی در مورد روشهای پیشگیری از بارداری قبل از بارداری اخیر، تمایل زوج به بارداری اخیر، وجود و نوع روش پیشگیری قبل از بارداری اخیر، دلایل عدم استفاده از این روشها، نحوه استفاده و محل دریافت قرصهای ضدبارداری (در صورت وجود سابقه مصرف قرص قبل از بارداری اخیر) مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج

براساس یافته‌های این پژوهش:

۱) شیوع بارداری ناخواسته در جمعیت مورد مطالعه، ۲۴/۷ ٪ بود.

۲) میانگین سنی نمونه‌ها ۶/۰۵ ± ۲۹/۶ سال و حداقل و حداکثر سن به ترتیب ۱۵ و ۴۶ سال بود. بیشترین تعدادنمونه‌ها در گروه سنی ۳۹-۳۰ سال(۴۲/۵ ٪) و در مرتبه بعد در گروه سنی ۲۹-۲۰ سال(۴۰/۸ ٪) قرار داشتند.

۳) از نظر رتبه بارداری، مادران با حاملگی سوم بیشترین تعداد را تشکیل می‌دادند(۲۵/۸ ٪) و در مقامهای بعدی، مادران با حاملگی پنجم و یا بیشتر(۲۳/۳٪) و حاملگی چهارم(۲۲/۵٪) قرار داشتند. ۱۰/۸٪ از نمونه‌ها، مادران با حاملگی اول بودند.

۴) ۶۷ ٪ مادران سطح سواد کمتر از دوره راهنمایی داشتند و ۸/۳ ٪ آنها در سطح دیپلم یا بالاتر بودند.

۵) ۳۵ ٪ نمونه‌های مورد پژوهش قبل از بارداری اخیر، از هیچ‌گونه روش پیشگیری از بارداری استفاده نمی‌کردند که شایعترین علت آن اعتقادات غلط بوده است(جدول شماره ۱).

جدول شماره ۱- توزیع فراوانی نمونه‌های مورد پژوهش براساس علل عدم استفاده از روشهای پیشگیری قبل از بارداری اخیر

علل	تعداد	درصد
اعتقادات غلط	۵۵	۲۶/۱۹
دوری از همسر	۱۵	۷/۱۴
عدم قاعدگی	۱۰	۴/۷۶
نازایی ثانویه	۵	۲/۳۸
شیردهی	۴۰	۱۹
عدم اطلاع از روشها	۳۵	۱۶/۶۶
عدم همکاری شوهر	۵۰	۲۳/۸
جمع	۲۱۰	۱۰۰

۶) شایعترین روش پیشگیری قبل از بارداری اخیر، روش سنتی(withdrawal) بوده است(جدول شماره ۲).

۷) ۵۸/۳ ٪ نمونه‌ها قبل از بارداری اخیر، آموزشی در مورد روشهای پیشگیری از بارداری نداشتند. ۸۴ ٪ از افرادی که آموزش قبلی داشتند، آن را از بخش دولتی دریافت کرده بودند.

۸) ۴/۶ ٪ نمونه‌ها (۲۸ نفر) قبل از بارداری اخیر از قرصهای ضدبارداری خوراکی استفاده می‌کردند که میزان استفاده صحیح در مواردی که قرص از بخش

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-18]

دولتی دریافت شده بود، بیشتر بوده است(جدول شماره ۳).

۹) در ۱٦ ٪ موارد، بارداری اخیر به علت تمایل شوهر و در سایر موارد بطور ناخواسته از طرف هر دو بوده است.

جدول شماره ۲- توزیع فراوانی نمونه‌های مورد پژوهش براساس وجود و نوع روش پیشگیری قبل از بارداری اخیر

روش پیشگیری	تعداد	درصد
هیچ روش	۲۱۰	۳۵
روش سنتی	۲۵۵	٤۲/۵
قرصهای ترکیبی	۲۸	٤/٦٦
قرص پروژسترون	۳۰	۵
کاندوم	٤۰	٦/٦٦
آمپول	۱	۰/۱٦
I.U.D	۳۰	۵
توبکتومی	۵	۰/۸۳
وازکتومی	۱	۰/۱٦
جمع	٦۰۰	۱۰۰

جدول شماره ۳- توزیع فراوانی نمونه‌های مورد پژوهش براساس نحوه استفاده و محل دریافت قرص ضدبارداری

نحوه استفاده / محل دریافت	صحیح		غلط		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
مراکز دولتی	٤	۲۲/۲	۱٤	۷۷/۷	۱۸	٦٤/۲
بخش خصوصی	۱	۱۰	۹	۹۰	۱۰	۳۵/۷
جمع	۵	۱۷/۸	۲۳	۸۲	۲۸	۱۰۰

بحث

براساس نتایج این بررسی بیشترین شیوع در گروه سنی ۳۹-۳۰ سال بوده است در حالی که براساس مطالعات مشابه(٤) بیشترین شیوع این‌گونه بارداریها زیر ۲۰ سال است.

عللی که توجیه کننده این اختلاف می‌باشد عبارتند از:

۱- سنین پایین‌تر ازدواج در کشور ما که موجب تکمیل خانواده تا سن حدود ۳۹-۳۰ سالگی می‌گردد و پس از آن حاملگی‌ها اغلب ناخواسته هستند.

۲- شرایط فرهنگی و اعتقادی که موجب می‌شود زنان زیر ۲۰ سال در جامعه ما اولین بارداری پس از ازدواج را در هر زمانی که رخ دهد ناخواسته تلقی نکنند.

۳- عدم مراجعه افراد زیر ۲۰ سال و غیرمتأهل به مراکز دانشگاهی. این افراد اگرچه در جامعه از تعدادکمی برخوردار نیستند اما اغلب در بخش خصوصی پذیرش می‌شوند.

از نظر رتبه بارداری، کمترین میزان بارداری ناخواسته در اولین بارداری و بیشترین میزان در حاملگی سوم مشاهده شد. این نتایج که با آمار کشوری(۵و ٦) مطابقت دارد، مؤید گرایش خانواده‌ها به تعداد فرزند کمتر از ۳ می‌باشد که بطور مسلم شرایط اقتصادی ـ اجتماعی در آن نقش مهمی دارد. از نظر سطح تحصیلات حدود ٦۷٪ مادران سطح سواد کمتر از دوره راهنمایی داشتند.

براساس آمارکشوری(۵و٦) نیز کمبود آگاهی و سطح سواد از عوامل مؤثر در این‌گونه بارداریها شناخته شده است. لذا گسترش هر چه بیشتر آموزشهای ابتدایی، راهنمایی و متوسطه بخصوص برای دختران در مناطق محروم کشور حائز اهمیت است.

از نقطه نظر استفاده از روشهای پیشگیری قبل از بارداری اخیر همان طور که ذکر شد در ۳۵٪ موارد از هیچ روش پیشگیری استفاده نشده بود.

این رقم در مطالعه‌ای مشابه در رشت(۷) ۳۹/۷٪ و در مطالعه کشوری(۵و٦) به ترتیب ۲٦/۵٪ در مناطق روستایی و ۱٦/۹٪ در مناطق شهری بوده است که عدم اطلاع و آموزش از علل مهم آن ذکر شده است.

با توجه به اینکه در مطالعه حاضر شایعترین علت عدم استفاده از روشهای پیشگیری قبل از بارداری اعتقادات غلط بوده است، اهمیت آموزش در مورد ضرورت به کارگیری روشهای پیشگیری و ارتقای سطح فرهنگی زنان جامعه آشکار می‌گردد.

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-18]

براساس نتایج این بررسی روش سنتی با میزان ۴۲/۵٪ شایعترین روش پیشگیری قبل از بارداری اخیر بوده است. این رقم در مطالعه مشابه در رشت(۷) ۳۶/۳٪ و براساس آمار کشوری(۵و۶) ۱۶/۹٪ بوده است.

با توجه به میزان شکست این روش که حدود ۱۹٪ است به نظر می‌رسد که بایستی آموزشهای گسترده‌ای در جهت جایگزینی این روش با روشهای مطمئن‌تر انجام پذیرد که این امر بدون مشارکت ارگانها و رسانه‌های عمومی امکان‌پذیر نیست. براساس نتایج این بررسی، در بین مصرف‌کنندگان قرصهای ضدبارداری قبل از بارداری اخیر، ۷۷٪ کسانی که قرص را از بخش دولتی دریافت کرده بودند در مقابل ۹۰٪ افرادی که قرص را از بخش خصوصی دریافت کرده بودند از نحوه مصرف صحیح آن اطلاع نداشتند.

براساس آمار کشوری(۵و ۶) نیز در حدود ۳۰/۴٪ موارد، روش مصرف قرص نادرست بوده است. میزان مصرف صحیح در روستاها کمی بیش از شهرها بوده است.

همچنین در ۵۰٪ افرادی که قرص را از بخش خصوصی دریافت کرده بودند در مقابل ۲۷/۳٪ افرادی که قرص را از بخش دولتی دریافت کرده بودند روش مصرف قرص نادرست بوده است.

براساس نتایج این بررسی و همچنین مطالعات کشوری، مصرف صحیح قرص در مواردی که توزیع توسط بخش دولتی انجام می‌شود بیشتر است و این مسئله نمایانگر آموزش دقیقتر مراکز دولتی می‌باشد لذا جهت جلب مشارکت بخش خصوصی و سازمانهای غیر دولتی در برنامه جامع بهداشت باروری، باید اقدامات جدی‌تری صورت گیرد.

براساس نتایج این بررسی، در ۱۶٪ موارد بارداری به علت تمایل شوهر بوده است که با آمار کشوری(۵و ۶) به میزان ۱۲/۶٪ مشابهت دارد. بنابراین جلب مشارکت و ارتقای سطح آگاهی مردان در امر فاصله‌گذاری فرزندان و تنظیم خانواده در کاهش بارداریهای ناخواسته بسیار مؤثر خواهد بود.

براساس مطالعات مشابه(۸و ۹) عدم همکاری شوهر نیز از عوامل مؤثر در بارداریهای ناخواسته است.

بسیاری از افراد با بارداری ناخواسته خصوص افراد غیرمتأهل یا در سنین پایین به علت مسائل فرهنگی، اعتقادی و مذهبی به جای مراکز دولتی به مراکز خصوصی و مطبها مراجعه می‌کنند و در بیان وجود یا عدم تأهل نیز همکاری لازم را ندارند که این مسائل می‌توانند بر صحت و دقت نتایج مؤثر باشند.

منابع

۱- مک‌نیکول ـ جفری، رشد جمعیت و تجدیدنظر طلبی. صالحی ـ پرویز، بهداشت خانواده، سال دوم، بهار ۱۳۷۶، (۵): ۴۷.

2- Cunningham FG, Mac Donald PC, Gant NF. Williams obstetics. 20th ed. U.S.A, Appleton & lange, 1997, PP: 4, PP: 571.

۳- پورمند ـ مجیدرضا. خطرات سقط جنین. بهداشت خانواده، سال دوم، بهار ۱۳۷۶، (۵): ۱۸.

4- Berek JS. Novak's Gynecology. 12th ed, U.S.A. Williams & Wilkins,1996,PP:265

۵- اداره کل بهداشت خانواده (معاون امور بهداشتی)، چشم‌انداز عمده برنامه‌های تنظیم خانواده در جمهوری اسلامی ایران. گزارش کشوری برنامه‌های جمعیت بهداشت باروری و تنظیم خانواده جمهوری اسلامی ایران. خرداد سال ۱۳۷۸: ۲۹-۲۶.

۶- اداره کل بهداشت خانواده (معاونت امور بهداشتی). گزارش تحقیق بررسی شاخصهای بهداشت باروری و تنظیم خانواده جمهوری اسلامی ایران، تیرماه ۱۳۷۸: ۳۰- ۲۴.

۷- ییلاق بیگی، مانک، بررسی حاملگی ناخواسته مرکز بهداشت شهرستان رشت، سال ۱۳۷۴: ۷-۵

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-18]

8- Dolian-G/Ludicke-F. Contraception and induced abortion in Armenia: a critical need for family planning programs in eastern Europe. Am.J. public Health, 1998, July, 88(7): 1122.

9- Wang CC, vittinghoff E: Reducing pregnancy and induced abortion rates in china: family planning with husband participation, Am.J. public Health. 1998 Apr, 88(4): 646-8.

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-18]

UNINTENDED PREGNONCIES IN REFERRED WOMEN TO IRAN UNIVERSITY AFFILIATED HOSPITAL, DURING 1998-1999

*L. Haghighi, MD [I] N. Zandfani, MD [II]

ABSTRACT

In this cross-sectional research, 600 women with unintended pregnancy (U.P) were studied.The incidence of U.P was higher in women with age> 30 years / Level of education lower than intermediate school, and parity of 3. In 35% of cases there was no contraception before current pregnancy and incorrect believes was the most common cause. Coitus interruptus was the most common method of contraception when contraception was used before pregnancy. In cases which oral contraceptive was used before pregnancy, the correct usage was lower when OCP was received from private centers. In 58.3% of cases there was no education about family planning before the current pregnancy. In 16% of cases the pregnancy was due to wish of husband.

Key Words: 1)Pregnancy 2) Unintended pregnancy 3) Contraceptive method

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-18]

This article is the summary of the degree of spicialty of N.Zandfani, MD under supervision of L.Haghighi, MD,2000.

I) *Assistant Professore of Obsteterics and Gynecology, Akbar abadi Hospital, Molavi st., Iran University of Medical Sciences and Health Services,(*Corresponding Author)*

II) *Specialist of Obestetrics and Gynecology.*